

**Justis- og beredskapsdepartementet,
Kriminalomsorgsavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo**

Oslo, Monday, 13. January 2014
Vår ref.: 939/CEH
Deres ref.: 13/5232

Høringsuttalelse om forslag til endring i forskriften til straffegjennomføringsloven – om møteplikt ved prøveløslatelse

Det vises til høringsbrev av 04.10.2013. Juss-Buss takker for tilliten som høringsinstans.

1. Innledning

Juss-Buss er en frivillig rettshjelpsorganisasjon som er tilknyttet Universitetet i Oslo og drevet av studenter. Vi har over 50 saksmottak i fengsel hvert år, og får årlig rundt 500 henvendelser vedrørende straffegjennomføring. Gjennom vårt arbeid har vi opparbeidet oss bred erfaring på området.

2. Generelt

Juss-Buss stiller seg kritisk til forslaget om utvidet møteplikt, slik det fremstilles i høringen.

Et tungtveiende argument mot utvidelsen av møtepliktsperioden er at en slik ordning er inngripende overfor den løslatte og at det kan bli vanskeligere å etablere seg og vende tilbake til samfunnet etter løslatelsen. Ved prøveløslatelse skal den løslatte føres tilbake samfunnet, og ha muligheten til jobb eller annen sysselsetting, samtidig som det er viktig med fokus på trygge sosiale relasjoner. Utvidet møteplikt vil vanskeliggjøre tilbakeføringsprosessen og dermed virke mot hensikten bak tilbakeføringsgarantien.

En forlengelse av tidsperioden formøteplikt kan snevre inn adgangen til å skaffe seg jobb, da personen er bundet til det området friomsorgskontoret ligger. Den løslatte har møteplikt til det friomsorgskontoret som er knyttet til vedkommendes bosted. Tillatelse til bytte av friomsorgskontor, slik at man for eksempel kan møte opp i samme område som arbeidsplassen gis som hovedregel ikke. Et slikt bytte gjennomføres kun der det foreligger spesielle forhold. Dette medfører at det blir færre arbeidsplasser å velge mellom. Å ikke kunne være mer fleksibel kan være vanskelig, spesielt fordi man i møtepliktsperioden er avhengig av at arbeidsgiver tillater at personen møter for friomsorgen i arbeidstiden. En utvidet møteplikt vil dermed vanskeliggjøre hverdagen for den enkelte. Utvidet møteplikt kan også føre til at den løslatte ikke kan reise bort over lengre tid, ettersom vedkommende må møte til et bestemt friomsorgskontor.

I høringsbrevets punkt fire, første avsnitt, har departementet uttalt at møteplikten bør kunne forlenges i de tilfellene det foreligger mistanke om at innsatte vil begå «*alvorlige straffbare handlinger i prøvetiden*», eller der det er historikk knyttet til den innsatte som tilsier en tett oppfølging i prøvetiden.

Juss-Buss stiller spørsmålstegn ved denne begrunnelsen. I vurderingen av om innsatte i det hele tatt skal kunne bli løslatt på prøve, skal det i henhold til straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd, foretas en sviktfarevurdering der det skal vurderes «om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden». I denne vurderingen vil også Kriminalomsorgens kjennskap til den innsatte og vedkommendes straffehistorikk bli vurdert. Dersom Kriminalomsorgen kommer frem til at det ikke foreligger noen sviktfare, slik at den innsatte kan løslates på prøve, vil den innsatte også måtte gå klar av vurderingen om det skal kunne pålegges en utvidet møtepliktsperiode. For å klargjøre hvilke tilfeller som faller innenfor bestemmelsen mener Juss-Buss at det burde det vært klarere angitt hva begrepet «alvorlige straffbare handlinger» innebærer. Vi forstår ikke i hvilke tilfeller det vil bli aktuelt med forlengelse av meldepliktsperioden dersom hjemmelsgrunnlaget skal være det samme som for prøveløslatelsesspørsmålet, når prøveløslatelse er en forutsetning for meldeplikt.

Dersom utvidet meldeplikt skal innføres må det klargjøres hvilken «historikk» som skal vektlegges. Er dette ment å være forhold ved den innsatte under straffegjennomføringen, eller skal tiden før soning også være med i vurderingen om lengere møteplikt, for eksempel der den innsatte er tidligere domfelt. Utvidet meldeplikt vil være et inngripende vedtak for den enkelte. Vurderinga bør ikke overlates til vidt skjønn hos Kriminalomsorgen. Vedtak på andre områder tilsier at dette medfører sprikende praksis mellom de ulike instansene. Det vil være svært uheldig.

Dersom det begås brudd i møtepliktsperioden vil dette fanges opp av gjeldende regelverk. Av straffegjennomføringsloven § 44 følger at dersom det begås brudd på vilkår i prøveperioden, kan regionalt nivå bringe saken inn for tingretten med begjæring om gjeninnsettelse i fengsel. Denne bestemmelsen fungerer som en sikkerhetsventil for Kriminalomsorgen i de tilfeller der den prøveløslatte bryter de fastsatte vilkårene. Sammenholdt med den vurderingen som tas før prøveløslatelsen, vil dette etter Juss-Buss sitt syn være tilstrekkelig for å motvirke kriminalitet i prøveløslatelsesperioden. Juss-Buss ser dermed ikke behovet for en utvidet møtepliktsperiode.

Juss-Buss stiller seg derimot positive til endringen dersom den vil resultere til at flere innsatte kunne løslates på prøve. Rehabilitering i straffegjennomføringen for den innsatte er et grunnleggende prinsipp, som angitt i stortingsmelding 37 (2007-2008). Prøveløslatelse er svært sentral del av rehabiliteringsarbeidet. Det synes derimot ikke i høringsbrevet som om dette er departementets hensikt med forskriftsendringen, og det må i tilfelle klargjøres.

3. Merknader til forskriften § 3-42 annet ledd

Departementet har utformet en skjønnsmessig regel om forlenget møtepliktsperiode jf. punkt fire, andre avsnitt. De foreslåtte endringene er kun forankret i forskrift, uten tilhørende forarbeider eller retningslinjer.

En utvidelse av møtepliktsperioden er et inngripende tiltak i den løslattes privatliv. Etter legalitetsprinsippet skal inngrep i borgernes rettsfære ha hjemmel i formell lov. Prinsippet skal sikre borgerne mot inngrep fra staten og øke forutberegneligheten. Kravet til hjemmelsgrunnlaget skjerpes ytterligere jo mer inngripende vedtaket er for den enkelte borger. Uten ytterligere presiseringer vil det være uklart hva vilkårene i bestemmelsen innebærer. Det burde fremgå klarere av bestemmelsen i hvilke tilfeller møtepliktsperioden kan utvides. Det kan eksempelvis oppstilles visse retningslinjer for skjønnet, slik at det blir tydeligere for skjønnsutøveren hva det skal legges vekt på. Dette vil også øke forutberegneligheten for den enkelte innsatte, slik at man lettere kan forutse om man faller inn under vilkårene eller ikke. Klarere retningslinjer for skjønnsutøvelsen kan forhindre en utvidende tolkning av

bestemmelsen, slik at den ikke rammer flere enn det den i utgangspunktet er ment å omfatte. I tillegg vil dette kunne redusere faren for uskjønnsomme vedtak.

I høringsbrevet punkt fire, tredje avsnitt har departementet vurdert og kommet til at det ikke er nødvendig å oppstille nærmere hvor lang en møtepliktsperiode kan være. Departementet mener at møtepliktsperioden skal kunne tilpasses individuelt av hensyn til samfunnets sikkerhet og domfeltes behov for oppfølging. Juss-Buss mener imidlertid at det må settes en maksimumsgrense for hvor lang en møtepliktsperiode kan være. Maksstiden er i følge forslaget prøvetidens lengde, jf. 3-43 første ledd, tredje punktum. Dette åpner for urimelig lange møtepliktsperioder. Dette gjelder spesielt ved lange straffer.

Juss-Buss mener avgjørelsesmyndigheten etter den foreslåtte forskriften § 3-42 bør ligge på regionalt nivå. Dette vil kunne forhindre ulik praktisering av reglene, og dermed skape en mer enhetlig og forutberegnelig praksis.

4. Merknader til forskriften § 3-43 første ledd

I følge forskriftens § 3-43 første ledd, andre punktum, kan regionalt nivå i «*særskilte tilfeller*» forlenge møtepliktsperioden. Dette er et svært skjønnsmessig vilkår. Det er dermed uklart hvilke tilfeller bestemmelsen er ment å omfatte. Juss-Buss mener at det bør settes klare rammer for skjønnet for at ikke bestemmelsen skal ramme vilkårlig og i større omfang enn det bestemmelsen er ment å gjøre. Uten forarbeider som kan oppklare rammene for skjønnet, vil behovet for en klar ordlyd være større. Dette vil også etterlate stort handlingsrom for direktoratet ved utforming av retningslinjer. Dette gjør at rammene for skjønnet i stor grad vil kunne bli styrt av direktoratet og ikke departementets forskrifter.

Juss-Buss er enige i at beslutningen om forlenget møtepliktsperiode ut over ett år må tas på regionalt nivå, som nevnt i departementets forslag til endring av forskriftens § 3-43, første ledd.

5. Økonomi

Departementet uttaler at forskriftsendringen kan medføre økt arbeidsmengde. Den økte kostnaden en endring kan medføre skal dekkes av eksisterende rammer. Juss-Buss påpeker at det er viktig at det gis tilstrekkelige ressurser dersom endringen vil føre til økte kostnader. Dersom det ikke blir avsatt tilstrekkelige midler, er en fare for at den løslatte ikke får den oppfølgingen vedkommende i utgangspunktet skal få. Det er fra før dårlig tilgang på lovpålagt veiledning og opplysning fra fengselsbetjenter. I tillegg er det viktig å sikre at saksbehandlingen i avgjørelsesprosessen sikres tilstrekkelig med ressurser til å foreta en grundig og forsvarlig behandling av saken.

* * *

Dersom det skulle være spørsmål i anledning høringsuttalelsen, kan Christiane Engelmann Helgar kontaktes på telefon 22 84 29 10.

Med vennlig hilsen
Fengselsgruppa på Juss-Buss,

Christiane Engelmann Helgar

Veronika Scherger

Hanne Knudsen

Endre Olderskog Waldal

Stina Maria Hoel Jensen